Väljaandja:	Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
Akti liik:	otsus
Teksti liik:	algtekst
Jõustumise kp:	26.05.2014
Avaldamismärge:	RT I, 30.05.2014, 8

Riigilõivuseaduse § 57 lg 5 alates 1. juulist 2012 kehtivas redaktsioonis põhiseaduslikkuse kontroll

Vastu võetud 26.05.2014

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-12-14
Otsuse kuupäev	26. mai 2014
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Lea Kivi, Hannes Kiris, Indrek Koolmeister ja Jaak Luik
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 57 lg 5alates 1. juulist 2012 kehtivas redaktsioonis põhiseaduslikkuse kontrollosas, mis sätestab Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmiseks avaldusemuul viisil esitamisel kohustuse tasuda riigilõivu suuremas määras kuiavalduse elektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee kaudu
Menetluse alus	Harju Maakohtu 9. aprilli 2014. a määrus tsiviilasjas nr 2-08-55988
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada riigilõivuseaduse § 57lg 5 alates 1. juulist 2012 kehtivas redaktsioonis põhiseadusegavastuolus olevaks ja kehtetuks osas, mis sätestab Euroopa täitekorraldusetõendi väljaandmiseks avalduse muul viisil esitamisel kohustuse tasudariigilõivu suuremas määras kui avalduse elektroonilisel esitamisel veebilehewww.e-toimik.ee kaudu.

ASJAOLUD, MENETLUSE KÄIK JA MAAKOHTU MÄÄRUS

1.Era LiisinguInkassoteenused Aktsiaselts esitas 18. märtsil 2014 Harju Maakohtule e-postiteel avalduse Euroopa täitekorralduse tõendi väljastamiseks, tasudes riigilõivu10 eurot.

2.Harju Maakohustunnistas 9. aprilli 2014. a määrusega RLS § 57 lg 5põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata osas, mis sätestab, et Euroopatäitekorralduse tõendi väljaandmise avalduse muul viisil esitamisel tulebtasuda riigilõivu suuremas määras (25 eurot) kui avalduse esitamisel veebilehewww.e-toimik.ee kaudu (10 eurot).

3.Kohus leidis, et RLS § 57 lg 5 on kohtuasja lahendamiselasjassepuutuv säte, kuna vähem kui 25 euro suuruse riigilõivu tasumiselavalduse esitamisel teisiti kui elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.eekaudu tuleks kohtul tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 3401 lg-st 1tulenevalt nõuda riigilõivu tasumist seaduses sätestatud suuruses. Nõuetekohaseriigilõivu tasumata jätmisel oleks kohus pidanud keelduma TsMS § 340^1lg 2 ja § 371 lg 1 p 10 alusel avalduse menetlussevõtmisest.

4.Kohus oli seisukohal, et avalduselt tasutava riigilõivu määr riivab esmajoonesPS § 15 lg 1 esimeses lauses sätestatud igaühe põhiõigust kohtussepöörduda, PS §-s 32 sätestatudomandipõhiõigust ja PS §-s 12 tagatud võrdsuspõhiõigust.RLS § 57 lg 5 kohtleb erinevalt isikuid, kes esitavad avalduse hagitamenetluses läbivaadatavas asjas e-toimiku kaudu, ja isikuid, kes esitavadavalduse muul viisil.

5.RLS § 57 lg 5eesmärgiks on maakohtu hinnangul menetlusökonoomia. Kohus oli seisukohal, et avalduseesitamisel teisiti kui elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.ee kaudu suuremariigilõivu nõudmine ei ole menetlusökonoomia eesmärgi saavutamiseks vajalikabinõu.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

6. Riigikogu põhiseaduskomisjonon seisukohal, et RLS § 57 lg 5 on põhiseadusega kooskõlas. Komisjonmärkis, et praegusel juhul ei ole riigilõivu soodus- ja täismäära erinevusmärkimisväärne.

7. Avaldajanõustub HarjuMaakohtu 9. aprilli 2014. a otsuses toodud põhjendustega RLS § 57lg 5 põhiseadusvastasuse kohta.

8. Õiguskantslerleiab, etRLS § 57 lg 5 on osas, mis näeb ette erineva suurusega riigilõivumäärad avalduse esitamisel Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmisekssõltuvalt kohtusse pöördumise viisist, vastuolus PS § 15 lg-ga 1, § 12lg-ga 1 ja §-ga 11.

9. Justiitsministeronseisukohal, et RLS § 57 lg-s 5 kehtestatud riigilõivumääradeeristamine ei ole proportsionaalne ja on vastuolus PS § 12 lg-ga 1osas, mis sätestab Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmise avalduse muulviisil esitamisel kohustuse tasuda riigilõivu suuremas määras kui avalduseesitamisel elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.ee kaudu.

PÕHISEADUSEGA VASTUOLUS OLEVAKS TUNNISTATUD SÄTE

10. Riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 29.06.2012; RT I, 20.11.2013, 3) § 57 "Tsiviilkohtumenetluse toimingud":

[---]

(5) Euroopa täitekorraldusetõendi väljaandmiseks avalduse esitamisel tasutakse riigilõivu 25 eurot.Kui nimetatud avaldus esitatakse elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.eekaudu, tasutakse riigilõivu 10 eurot.

[---]."

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

11.Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lg 2).

12. Harju Maakohustunnistas RLS § 57 lg 5 põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata 9. aprilli2014. a määrusega tsiviilasjas nr 2-08-55988, vaadates hagitamenetluses läbi avaldaja avaldust Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmiseks.Kolleegium leiab, et avaldaja avalduse lahendamisel Harju Maakohtus oli RLS § 57lg 5 alates 1. juulist 2012 kehtivas redaktsioonis asjassepuutuv säteosas, mis sätestab Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmiseks avalduse muulviisil esitamisel kohustuse tasuda riigilõivu 25 eurot, kuid avalduseelektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee kaudu 10 eurot.

13.Põhiõiguse riive onselle kaitseala iga ebasoodus mõjutamine (vt alates Riigikohtupõhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 6. märtsi 2002. a otsusestasjas nr 3-4-1-1-02, p 12). Kohtumenetluses avalduselt riigilõivutasumise nõue ja selle määr riivavad PS § 15 lg 1 esimeses lausestagatud igaühe põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole (Riigikohtuüldkogu 6. märtsi 2012. a otsus asjas nr 3-2-1-67-11, p 22.1)ja PS §-s 32 tagatud omandipõhiõigust (vt Riigikohtu põhiseaduslikkusejärelevalve kolleegiumi 12. septembri 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-26-13,p 18). Seejuures riivab RLS § 57 lg 5 intensiivsemalt nendeisikute põhiõigusi, kes esitavad avalduse kohtule muul viisil kui avaliku e-toimikukaudu (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi10. detsembri 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-20-13, p-d 48–49).Vaidlusalune RLS § 57 lg 5 riivab ka PS § 12 lg-s 1 tagatudvõrdsuspõhiõigust, kuna kohtleb erinevalt isikuid, kes esitavad avalduseveebilehe www.e-toimik.ee kaudu, ja isikuid, kes esitavad sama hinnaga avaldusemuul viisil.

14. Vaidlustatud sätekehtib alates 1. juulist 2012. XII Riigikogu seaduseelnõu 206 SEseletuskirja kohaselt on riigilõivumäärade kohtusse pöördumise viisistsõltuvusse seadmisel sihiks riigi ressursside säästlik ja otstarbekohanekasutamine, täpsemalt soov vähendada kohtute koormust tehnilise töö vähenemisekaudu, ja sel eesmärgil ka avaliku e-toimiku kasuks otsustamise motiveerimine.

15. Riigikohtupõhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium tunnistas 10. detsembri2013. a otsuses kohtuasjas nr 3-4-1-20-13 põhiseaduse vastaseks jakehtetuks RLS § 57 lg-d 1 ja 15 ning lisa 1 alates 1. juulist2012 kehtivas redaktsioonis osas, mis sätestas tsiviilkohtumenetluses avaldusemuul viisil esitamisel kohustuse tasuda riigilõivu suuremas määras kui avalduseelektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee kaudu.

16. Riigikohtupõhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium leidis selles otsuses, et avalduseesitamise viisist sõltuvate lõivumäärade eristamise eesmärgiks onmenetlusökonoomia, mis tähendab tõhusat menetlust samal ajal riigi ressurssidesäästmisega. Kohtute tehnilise töö väidetav vähendamine ja elektroonilineasjaajamine ning väljaspool avalikku e-toimikut esitatud avaldustega kaasnevatevõimalike lisakulude panemine menetlusosalistele saavad olla üksnes vahendidmenetlusökonoomia saavutamiseks, mitte iseseisvad eesmärgid

põhiõigustepiiramiseks. Menetlusosaliste osalemist õigusemõistmise kulutuste kandmises onRiigikohus küll pidanud riigilõivu tasumisel legitiimseks, kuid see ei saaalati õigustada isikute erinevat kohtlemist riigilõivu tasumisel. Sarnasesolukorras olevate menetlusosaliste erinev kohtlemine lõivu tasumisel peab ülekaalukaltaitama kaasa tõhusamale menetluse toimumisele (otsuse p 56).

17. Avalduse esitamiseviisist sõltuvate lõivumäärade eristamine ei olnud Riigikohtu hinnangul sobivvahend eesmärgi saavutamiseks. Kohtute tehnilise töökoormuse vähendamine eisuurenda menetlusökonoomiat, kui sellega ei vähene õigusemõistmisega kaasnevressursikulu ühiskonnas tervikuna. Vahendi sobivuse paneb kahtluse allaeelkõige see, et TsMS § 56 annab võimaluse pidada tsiviilasjadestoimikut paralleelselt ka paberil ning suurel osal menetlusosalistel puudubvõimalus või oskus arvutit ja Internetti kasutada või võimalus andadigitaalallkirja (otsuse p-d 60–65).

18. Tuginedes Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 10. detsembri 2013. a otsuses kohtuasjas nr 3-4-1-20-13 toodud õiguslikele põhjendustele ja juhindudes PSJKS § 15 lg 1 p-st 2, tunnistab Riigikohus RLS § 57 lg 5 põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks osas, mis sätestab Euroopatäitekorralduse tõendi väljaandmiseks avalduse muul viisil esitamisel kohustusetasuda riigilõivu suuremas määras kui avalduse elektroonilisel esitamiselveebilehe www.e-toimik.ee kaudu.

Priit Pikamäe, Lea Kivi, Hannes Kiris, Indrek Koolmeister, Jaak Luik